

НУБ 'Св. Климент Охридски'

PC

II 103/1902

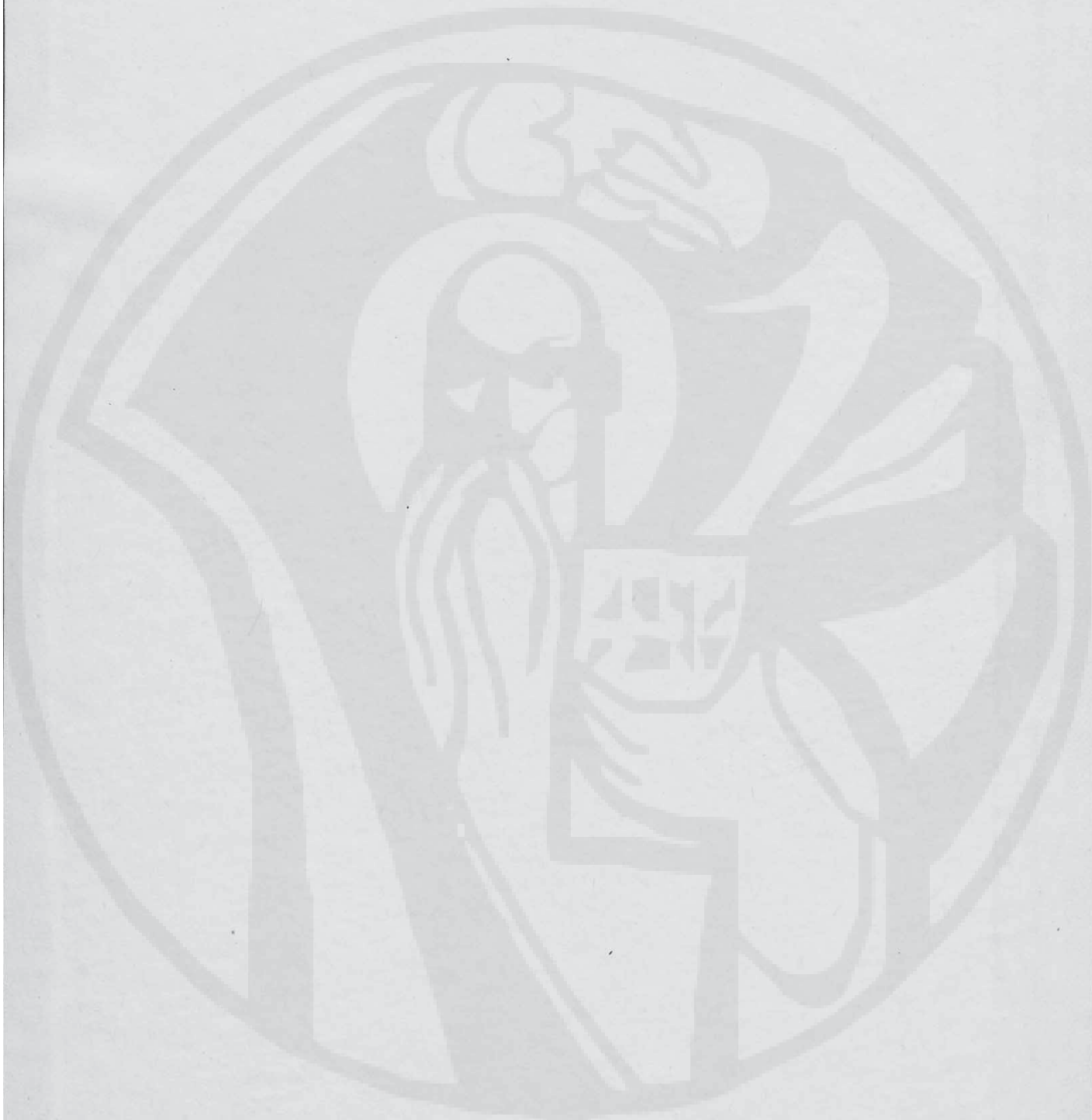
СКОПЈЕ

323

11981002060

COBISS ©

св. бр. 2060/81

Rp. I-103

НАР. И УНВ. БИБЛИОТЕКА
„КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
СКОПЈЕ

Македонија

ЦАР. И ТИХОВ. БИБЛИОТЕКА
КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ
СКОПЈЕ

Книга първа. Изд. II.

ДАР. И УНИВ. БИБЛИОТЕКА
"КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"

С К О П И Е Цѣна 30 ст.

Сборникъ отъ турскитѣ звѣрства

МРАЧНИ, УЖАСНИ И КЪРВАВИ ДНИ

или

РСЦ 103/1902

мѣжитѣ, страданията и тѣглилата на Македонскитѣ българи.

МѢСЕЧНО, ИЛЮСТРОВАНО, СПИСАНИЕ.

2060/89

(Турскитѣ агенти и тѣхнитѣ жеръви)

Списватъ и уреждатъ нѣколко родолюбци,

Издава Т. Х. Тошевъ

СОФИЯ

Книгопеч. и литография на Янко С. Ковачевъ

1902

Къмъ уважаемитѣ български писатели и отечестволюбци.

Редакцията на „Сборника“ честь има да съобщи на всички г. г. Македонски родолюбци и български писатели, че тя приема и съ благодарност ще помѣся еъ списанието си произведения отъ тѣхното вѣщо перо, което би могло да спомогне за сближението и помирението на враждующитѣ македонски дѣйци и упятиванieto имъ къмъ задружно дѣйствие за усъществление на свѣтото Македонско дѣло и за насърчение и подпомагане на въстаналия робъ, както и за подкрѣпянието на главнитѣ дѣйци, стоящи на чело и ръководящи всенародното Македонско дѣло. Освѣнъ това праематъ сериозни превѣрени съобщения за всичко щото става въ Македония и Одринско.

Умоляватъ се така също и всички отечестволюбци, които биха притежавали нѣкоя картина изъ Македонскитѣ събития или портретъ на нѣкои заслужили Македонски дѣйци да иматъ добрината и ни ги изпратятъ, за помѣстване въ сборника, а слѣдъ това ще имъ се повърнатъ обратно, придружени съ нашата горѣща благодарностъ. Всѣка картина г. г. изпращачитѣ трѣбва да я придружатъ и съ нужното описание на произшествието, а пъкъ ликоветѣ съ биографиитѣ имъ.

Всичко се испраща на адресъ: *Тод. Х. Тошевъ*, печатарь—Софя.

Къмъ всички наши приятели и познайници.

Като испращаме първата книжка отъ Сборника отправяме нашия горѣщъ въззивъ и молба къмъ всички да се погрижатъ на широкото му по възможность разпространение, като ни запишатъ повечко рѣдовни абонати. При това обаждаме имъ, че ние сме взели вскички възможни мѣрки за редовното излизание на Сборника и ще употребимъ всички старания, щото той съ своето разнообразно съдържание и наврѣменно излизание, да задоволи всички наши достоуважаеми четци.

За сега Сборника ще излиза въ края на всѣкой мѣсець, а за напрѣдъ спорѣдъ събитията, може би и по често въ обѣмъ двѣ печатни коли (32 стр) и винаги ще се помѣстватъ по нѣколко картини изъ случившитѣ се събития и по нѣколко портрети на извѣстни заслужившт Македонски дѣйци, борци за свѣтото дѣло.

Онези г. г. които желаятъ да бждатъ редовни куповачи на Сборника, за да не правятъ за всѣка книжка отдѣлно излишни разности по пощата могатъ да се ажониратъ като тспратятъ въ *предплата* било въ пощенски записъ, било въ пощенски бонъ.

За 12 книжки подъ рѣдъ 3 лева; за 6 книжки подъ рѣдъ 1 л. 50 ст., а 1 книжка се проважда съ първа поща всѣкому, който провади 35 ст. въ пош. марки.

За странство се прибавя само 5 стотинки.

Най-учтиво молиме ония г. г. изъ провинцията, които желаятъ да имъ испратиме покана за записване абонати, да ни яратъ адресътъ си и съ първа поща ще ги удовлетвориме.

На г. г. настоятелитѣ се прави приличната отстъпка.

Съ почитание и сърдеченъ поздравъ къмъ всички:

Тод. Х. Тошевъ

печатарь, издатель и стопанинъ на Сборника.

Книга първа.

КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ
СКОПЈЕ

Цена 30 ст.

Сборникъ отъ турските звѣрства.

МРАЧНИ, УЖАСНИ И КЪРВАВИ ДНИ

ИЛИ

Мъжитѣ, страданията и тѣглилата на Македонскитѣ българи.

МѢСЕЧВО, ИЛЮСТРОВАНО, СПИСАНИЕ.

(Турскитѣ агенти и тѣхнитѣ жертви)

Списватъ и уреждатъ нѣколко родолюбци.

Издава Т. Х. Тошевъ.

СОФИЯ

Книгпеч. и литография на Янко С. Ковачевъ

1902.

МАКЕДОНСКИ ЈАЗЫК И ПИСМА

МАКЕДОНСКИ ЈАЗЫК И ПИСМА

МАКЕДОНСКИ ЈАЗЫК И ПИСМА

НАР. И УНИВ. БИБЛИОТЕКА
"КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"
СКОПЈЕ

МАКЕДОНСКИ ЈАЗЫК И ПИСМА

МАКЕДОНСКИ ЈАЗЫК И ПИСМА

МАКЕДОНСКИ ЈАЗЫК И ПИСМА

МАКЕДОНСКИ ЈАЗЫК И ПИСМА

ПРЪДГОВОРЪ.

Събитията, които се развиватъ днесъ въ родината та нашитѣ братя задъ Рила и Родопитѣ, кървавитѣ сцѣни, които тамъ се разиграватъ върху беззащитното българско население, звѣрствата, изтѣзанията, обезчестяванията, изнасилванията, потурчванията и ограбванията, които прѣдизвикаха, неочаквано, сегашното ненаврѣменно възстание на роба, кръвопролитнитѣ и ожесточени битки, които всѣкиднѣвно ставатъ мѣжду възстаналото население и турскитѣ войски и башибозуцитѣ и принасянитѣ на олтаря за свободата, хиляди, въ нищо невинни жертви, ни принудиха да събереме точни подробни свѣдения за всичко що става въ турско и да ги поднесеме на родолюбивитѣ читатели и читателки, за да знажтъ що става и що се върши отъ Азиятскитѣ варвари, въ днешното XX столѣтие. За тая цѣль, ний започваме да издаваме тоя „Сборникъ“, всѣки-мѣсечно; а за да бжде той полезенъ, като душевна храна за читателитѣ, споразумѣли сме се, съ нѣкои видни наши писатели, да сътрудничатъ въ редактиранието му, съ своето вѣщо перо.

Въ книгата **Сборникъ**, щжтъ да се помѣстятъ всички вършени отъ Турцитѣ звѣрства, надъ нашитѣ беззащитни братя въ турско, — както и надъ находящитѣ се въ турскитѣ мръсни и влажни зандани, по разнитѣ части на турското царство, мжченици, отдалечини отъ роднитѣ имъ огнища и отъ милитѣ имъ: бащи, майки, братя, сестри, жени и дѣца.

Съ това заедно, ний ще да обнародваме подробности още и по ходътъ на възстанието, както и за сраженията на храбро и самоотверженно борящитѣ се възстанници, за милата и скъпнатѣмъ и за отечеството имъ свобода.

Независимо отъ това, съврѣменно съ описванието на разнитѣ кървавироизшестввия, е да поставяме и по една кар-

тина или ликове на отличивнитѣ се въ сраженията главни дѣйци, прѣдводители на възстанниците, както и на нещастнитѣ жертви, подло и насилствено загиналитѣ мъченици въ турскитѣ затвори, като ги придружиме и съ краткото имъ животописание.

При това, една отъ главнитѣ ни задачи ще да бжде още и тая, да помѣстяме въ всяка книжка и по една статия съ помирителенъ духъ, та по тоя начинъ да можеме да съдѣйствуваме за изравнение на неумѣстнитѣ недоразумѣния и разногласия, които въ това врѣме сж се породили мѣжду виднитѣ дѣйци по освободителното дѣло, та да могатъ да се прѣкратятъ гибелнитѣ за народа и отечеството раздори, послѣдствията на които нищо добро нѣма да принесхтъ никому, а още по-малко на роба.

Съ надѣжда, че такава една книга ще да бжде отъ голѣма полза, както за съврѣменното ни общество, тжй и за поколѣнието ни, ний се заемаме съ тая мъчна, трудна и тѣжка задача, като вѣрваме, че нашия български четящъ свѣтъ и особено младѣжитѣ и интелигенцията — бжджщето на народа и отечеството ни, щхтъ да посрѣщнатъ, както подобва, тоя нашъ скроменъ трудъ и като го оцѣнятъ, щхтъ да се постараятъ за неговото разпространение и до въ послѣдната българска колиба. А това ще да послужи, като гаранция, за дългото съществувание на списанието, както и за редовното му и даже по — честото му издавание.

Цѣната на сборникътъ за абонати е: годишно 3 лева, за 6 мѣсеци 1 л. 50 ст., а всѣка една книжка отдѣлно по 30 ст.

Съ поздравъ и пълно надѣжда за подкрѣпа оставамъ,

София, 1 ноемврий 1902 год.

Т. Х. Тошевъ.

Миръ. любовъ, единство.

«Съединението прави силата».

Тамъ, надъ входнитѣ врати на Българското Народно Събрание блѣщи написано мждрото изрѣчение: „Съединението прави силата“. Въ тия три думи е изкана такава висока мждростъ и такова нравствено поучение, щото достатъчно е човѣкъ само да може да ги прочете или чуе и да се проникне отъ горчивата истина, че спасението на единъ народъ зависи единствено въ съединението му.

„Идѣже бо еста два или трие събрани въ име мое, ту есьмъ посрѣдѣ ихъ“, е казалъ прѣди 2000 години избавителя на грѣшния човѣшки родъ, самъ Спасителя Исусъ Христосъ. Тия думи той е казалъ тогава на разединения Еврейски народъ, съ едничката цѣль, да имъ даде да разбержтъ, че тамъ, гдѣто има братска любовъ, гдѣто има сближение и съединение, тамъ е и спасението, защото тамъ е и сами всевишния Богъ, а гдѣто е той, тамъ всички блага има.

Омразата, гоненията и себелюбието сж пороци, които водятъ къмъ разорение, пропастъ и смъртъ. Тамъ гдѣто се поставятъ личнитѣ интереси и частнитѣ блага по-високо отъ общественитѣ, тамъ никакво добро, нито за обществото, нито за отечеството може да има. Личното *азъ* е стоглава хидра, която всичко около себѣ си унищава. За да се убѣдиме въ горчивата дѣйствителностъ достатъчно е да прочетеме страницитѣ на нашата българска истории отъ цо врѣмето, когато пропадна силното и славно нѣкогашно Българско Царство. Тогавашнитѣ наши Български царе, тримата Шишманови синове неможиха да се споразумѣятъ и да владѣятъ въ *миръ, любовъ и единство* останало тѣмъ въ наслѣдие отъ баща имъ Царъ Ивана Шишмана царство, а почнаха да се каратъ за първенство: кой да сѣди на бащина имъ царски прѣстолъ. И когато турцитѣ, доведени отъ гърцитѣ, за да съсиятъ българското царство, прѣминаха Въспора и навлѣвоха въ прѣдѣлитѣ на България, тѣ завариха тримата царски синове Шишмановци въ мѣждусобна борба. Въместо да се съединятъ прѣдъ опасността и съ общи сили, задружно да се опълчатъ противъ общия си неприятель — турчина, въ това врѣме, тѣ заблагоразсѣдиха да си отмъщаватъ! А послѣдствееята? — Всички ги знаеме: Петъ стотинѣ годишно робство на българския, въ нищо невиненъ народъ, за пословичния инатъ на тримата цар-Шишманови синове! Его ни оглѣдалото!

И, като че ли ний, днешнитѣ Българи, нищо не сме научили и нищо не сме забравили отъ позорното минало; като че ли искаме да

вървие стъпка по стъпка въ диритѣ на нашитѣ прѣдѣди; като че ли нарочно искаме да повториме погрѣшкитѣ, извършени отъ недостойнитѣ Шишманови синове?; като че ли искаме изново да се повърнеме въ робското положение, въ което бѣхме прѣди 25 г. и въ което се намѣрватъ днесъ още нашитѣ нещастни братя задъ Рила и Родопитѣ. Неуже ли това е вѣрно? Неуже ли това е нашето желание?! О, позоръ, надъ позоритѣ! ако това би било тѣй!

Що значатъ тия разцѣпления въ днешното българско общество? Що значатъ тия раздори и тия партизански разцѣпления въ днешнитѣ наши дружества? Редомъ дѣления на наши и ваши, редомъ караници и несъгласия въ събранията и засѣданията. Взѣмнете Върховния Македоно-Одрински Комитетъ; взѣмнете всичкитѣ Македоно-Одрински Дружества; взѣмнете всички еснавски дружества; взѣмнете всички благотворителни дружества; взѣмнете поборническо-опълченскитѣ дружества. Въ всички и на всѣкждѣ единъ и сѣщъ вѣтъръ вѣе. Въ всички има по двѣ настоятелства, подържани съ раздори и интриги! До кога тая неразбория? Да се вразумиме до като е време!

ЗАТВОРНИКЪ.

Момъкъ младъ лежи прострѣвъ
Тамъ . . . въ тъмница до стѣната,
Съсь дебелъ синджиръ студенъ
Вързани му сж краката.

Като сминъ той пожълтѣлъ,
Свилъ очи, набърчилъ чело,
Отъ вжжето пѣкъ дебело
Е вратѣтъ му посинѣлъ! . . .

Тъмно . . . Самъ-саминъ е той,
Тишина навредъ царува,
Само нощний часовой
Бавно, мудно заминува . . .

Три години вечъ отъ какъ
Гние въ влажната тъмница . . .
Татко, майка и сестрица
Охъ, дали ще види пакъ?

Охъ, дали ще родни край
Нѣкога той пакъ да зърне,
Либето ще ли познай
И ще ли го пакъ прѣгърне? . . .

Мрачни бурни мисли — рой
Мжчхтъ, гризхтъ му душата,
Стене, губи се, пропада
Денъ изъ день потайно той . . .

Напусто, уви, той клѣтъ
Се подига и поглежда:
Всичко мрачно, мрътво вредъ,
Нѣма помощъ, ни надѣжда! . . .

Още въ сили, младъ — зеленъ
За свобода, права, свята
Найде свойта той заплата:
Вѣвъ тъмница гробъ студенъ! . . .

А. Д. Ихчисвъ.

† Петъръ Миховъ.

Още една жертва на турската тирания! Още единъ образъ измежду дългата редица мъченици за свободата на Отечеството!

На 25 Априлъ т. г. падна убитъ, на 35 годишна възраст, въ турския затворъ въ *Скпие*, директора на велешкитѣ училища **Петъръ Миховъ**.

Роденъ въ *Велесъ*, свършилъ *Софийската гимназия* прѣзъ 1885 г., покинѣния посвѣти оставалата частъ отъ живота си на учителското поприще.

Да! Чрѣзъ учителското поприще той служи съ всичкитѣ си сили на своя народъ.

Надаренъ съ силенъ умъ, широкъ погледъ, любяща и прѣданна душа и твърдъ характеръ, Петъръ Миховъ подчиняваше умоветѣ, плѣняваше сърдцата. Съ тия си качества той занечата своя образъ въ сърдцата на своитѣ школки и лични другари, които днесъ оплакватъ ранната му смъртъ. Съ сжщитѣ качества той, слѣдъ като изучи всичкитѣ нужди, видя всичкитѣ язви. мина прѣзъ всички обществени направения и се срастна съ страданията на своя народъ, усѣ да се издигне по горѣ отъ срѣдата, въ която дѣйствуваше, за да стане неинъ полезенъ и рѣдкъ водителъ. Той будеше умоветѣ, равняваше сърдцата, тласкаше околни и цѣлъ народъ въжъ великъ модвигъ. И въ тая си работа, той незнаеше що е прѣчка отъ свои

идейни другари или отъ ратниците въ други общественни направле-
ния. За единтъ той бѣ началникъ, а за другитѣ — довѣрена личность
и интименъ приятель. Съ своя умственъ и нравственъ авторитетъ,
покойния налагаше самопожертвование на всички и отсграничаваше дъл-
боки недоразумѣния.

По нхтя на самопожертвуванието, той остана вѣренъ на себѣ
си и на дълга до край, като си наложи върховното самопожертвува-
ние и занесе въ гробътъ, заедно съ страданията отъ жестокиѣ из-
тезания въ затворѣтъ, и тайнитѣ, заради които той стана жертва.

Съ тия си качества, Петъръ Миховъ посѣ здраво сѣме на все-
къдѣ, къдѣто мина; съ тия си качества той съедини противополож-
нитѣ характери и владѣ сръщуположни течения; съ тия си качества,
(прѣвъ 1899 г.), той прѣдизвиква яростта на сърбскитѣ ятагани въ
Тетово, които въ негово лице се опитваха да изтрѣбятъ свободния
български духъ; съ тия си качества, най-послѣ, Петъръ Миховъ
завѣщава намъ — неговитѣ приятели — паметта на пострѣляната си
отъ турски коршумъ глава, а на своя народъ — идеята, за която
той умрѣ.

Като човѣкъ и приятель, Петъръ Миховъ бѣ воплощение на
доброта, благостъ и прѣданостъ, като общественъ дѣятель, той бѣ
генералъ, роденъ за голѣми сражения.

Убийството.

(Писмо отъ Скопие).

... «Какъ нареждатъ дума по дума» ...

Още една жестокостъ! Още една неправда надъ правия! Още
единъ лишенъ нхтъ ний издигаме гласа си сръщу една човѣшка не-
човѣчностъ, сръщу държавната неприязненостъ къмъ роба, сръщу ди-
вото и позорно турско третиране на македонца. — Идемъ да раз-
движиме, не дебелиятъ нерви на отечественнитѣ стражи, а хладния
разсѣдъкъ на българина. Идемъ, идеме да изпълниме отечественния
си дългъ, защото жертвата е необикновена, защото приношението ѝ
е неоправдано; защото приносителятъ ѝ сж правосѣдието, властта,
държавата; защото жертвоприношението е явно, официално, диво,
безчовѣчно. А отгъщението не е основано на никакви положителни
и сжществени доводи; християнинъ и турчинъ встѣпиха въ сжюзъ
сръщу брата си християнинъ; славянинъ и турчинъ задружно прѣ-
слѣдватъ славянина; сърбоманинтъ Темелко прѣдаде управителя на
велешкитѣ български народни училища, П. Михова, като „реизъ ко-
мита“; властта го грабна, полицията не го довелѣдва и сжщата
власть въ Скопие го затвори! . . . Трѣба ли ви по-грозна картина?
Нашитѣ нерви неможаха да я изтърпятъ. . . .

Картината, вчерашната картина само не ще забравиме: едно
здрово, силно, жизнено тѣло, съ сънно спокойствие и чудна прѣснота,
е разтѣгнато въ просто черковно носило; при тоя видъ неволна тре-
вога обхваща цѣлото ви сжщество и дупката, сръдъ кървавото му

чело гризе вашето сърдце! . . . О, Миховъ, ти бѣ достоенъ за по-друга сѣдба! А стои той неподвиженъ, гордъ и смѣли, и азъ духовнитѣ му уста, като чели се ронятъ тия утѣшителни думи: „о братя, за чистата съвѣсть и изпълненъ отечественъ дългъ, само божеството ни е въздало; его моя заветъ . . . Заветъ, заветъ на всичко честно и страдно въ нашата измъчена страна“. . . . А въ отвѣтъ, хиляди уста шепнаа, хиляди сърдца се кълнатъ . . . Лежи той, невинно като Исуса, и старо и младо, като на второ разнятие, цѣлъ день, съ цвѣта и вошеници, цѣлува измъченото чело и разтворенитѣ юнашки гърди! И какъ нарѣждатъ тѣзи прости жени дѣянията и живота на юнака! Какъ тѣ ги съпоставягъ, какъ изреждатъ и издигатъ имена велики, чийто житие цѣло е само въ народното дѣло остало! Какъ срѣдъ нощния мракъ прѣдъ вошената свѣтлина, тѣзи жени нещастни, съ свитѣ тѣжби извикватъ сѣнкитѣ на народнитѣ жертви, що въ мигъ, като вѣнець обграждатъ другаря и брата!

Но съмна се, и при раздиранieto на мрака и на тѣжния камбаненъ звукъ, при елигичната пѣсенъ на ученческия хоръ, една хилядна маса, на чело съ ученици и ученички отъ града, потънала въ скръбъ и носяща, въ хубавъ бѣлъ ковчегъ своя любимъ братъ, равномерно се движеше по моста, на дѣсеня брѣгъ на Вардаръ. Колко бавно и колко бързо, скжния покойникъ, бѣ вече въ вагона на трена, който изнище и съ писъка си заглуши оня на близкитѣ на покойния; и вмѣсто рѣчи и думи, цѣлата маса нѣма, хѣцаща, съ послѣдни устрѣмени поглѣди и въ пълна, апсолотно пълна, забрза, испрати своя братъ, своя изченикъ, своя герой . . . Три вѣнеца носѣха чувствата на учители, учителки и съграждани — „вѣчна ти пааѣтъ народни тружениче!“

Така испрати *българското Скопие* скжнитѣ останки на покойния Петъръ Миховъ до станцията. Той е посрѣщнатъ отъ колеги и учащи се, близки и далечни роднини, отъ цѣлъ Велесъ, тоя толкова извѣстенъ български градъ. Колко бихме желали да бждеме свидетели на онава тържество, което Велесъ ще устрои на своя съгражданинъ, братъ, директоръ на училищата и незамѣнимъ общественъ дѣецъ . . .

За допълнение картината ще дадеме нѣколко бѣлѣжки изъ живота на покойния. Петъръ Миховъ е роденъ въ г. Велесъ, прѣвъ 1866 година, отъ едно доста знатно и благородно семейство; първоначалното си образование, е добилъ той въ родния си градъ, а срѣдното е завършилъ въ софийската държавна гимназия, прѣвъ 1885 година. Отъ тая година той се е прѣдалъ на учителското поприще, въ което свърши и живота си. Учителствувалъ е въ Велесъ, Стара-Загора и въ Татаръ-Пазарджакъ; двѣ години той бѣ управител на велешкитѣ училища, една година въ Тетово и послѣднитѣ двѣ пакъ въ Велесъ. Въ Тетово, Петъръ Миховъ, биде раненъ отъ единъ сѣрбоманинъ, но въпрѣки че раната му бѣ твърдѣ опасна, той успѣ, слѣдъ два мѣеца, да оздравѣе, като остана само малко куцъ. Тихъ, по характеръ, но смѣлъ въ мислитѣ и бръзъ въ дѣлата, Петъръ Миховъ обладаваше зрѣлъ и солиденъ умъ. Нравствено той бѣ абсолотно идеаленъ; личнитѣ чувства и интереси не бѣха нему близки; слабо-

стыта въ женидбата той не допусна и винаги открито се изказваше за силата на свободния човѣкъ. На 36 годишна възраст, той бѣ крупенъ балкански левентъ и хубавецъ; и кикъ чудно хармонираше външността му съ душевнитѣ негови качества, и какъ сърдцето му бѣ широко разгърнато за истината, доброто и хубавото!

Двѣ думи по обстоятелството на убиството му.

На 25 априлий, въ 5 часа сутринята, въ стария скопски затворъ, се чува единъ револверенъ гръмежъ. До 10 часа никой не можеше да знае, нито причинитѣ на тоя гръмежъ, нито за какво е той.

Едва само въ 10 часа, по европейски, всички грдски доктори сж биле въведени въ затвора, кждѣто покойниятъ Миховъ бѣ задържанъ, слѣдъ като бидѣ заловенъ и докаранъ отъ Велесъ на 2 априлии, окованъ въ желѣза и вързанъ за опашката на единъ отъ конетѣ на стражаритѣ. Заловенъ е на 2 априлий въ Велесъ. Третияраието му, отъ Велесъ до Скопие, е било едно отъ най тѣжкитѣ: цѣли 9 часа окования Миховъ е трувало, подъ ударитѣ на дилчицитѣ да ходи, а често и да тича, подиръ коня, за който билъ вързанъ! Въ стаята на тоя старъ затворъ, докторит имали прѣдъ себе си легналъ мъртвецъ, на нѣколко сантиметра отъ него е стоялъ казъненъ револверъ отъ срѣденъ калибъръ; срѣдъ челото, което е било опръскано и залѣно отъ кръвъ, вѣяла дупка, прѣзъ която е миналъ крушума, едната ржка — лѣвата му — е била зацапана съ баруть. Заключение на докторитѣ е било, че П. Миховъ се е самоубилъ съ намѣрениа револверъ; ржката му била изгорена, защото държалъ цѣвѣта на револвера. Важно основание за това заключение е било и едно нарче книга, съ слѣднитѣ, написани съ подписъ: П. Миховъ, думи: „самоубивамъ се по три причини — сбогомъ! 25 априлий 1902 год.“ Слѣдъ туй, съобщено е било въ митрополията за распредба, да се погребе. Цѣлъ единъ еснафъ, къмъ който се присѣдиниха стотина души, изнесе изъ затвора покойника и го донесе въ катедралната черква „Св. Богородица“. Обаче, всички българи сж напълно убѣдени, че покойниятъ Петъръ Миховъ, е умислено убитъ отъ властта. Ето съображенията за това: а) властта нѣма никакви факти, за да осжди П. Михова; тя го залови съ рѣшение да го направи вече невъвозможенъ; б) Петъръ Миховъ бѣ една зрѣла, строга разумна и твърда натура, прѣдъ факта, че немаше причини да се опасява отъ осжждане и въ крайностъ изобщо, недопустимо е самоубиството; в) при самоубиството изравѣтъ на лицето поне ще е измѣнено, а у Михова ний константираме само едно сънно спокойствие. Ударѣтъ е нравъ, перпендикулоренъ отъ челото къмъ тила, когато при самоубиството направлението на удара винаги е наклонно на горѣ; лѣвата му ржка не е изгорена, а намачкана съ баруть; тя бѣ изтрита въ черквата отъ французкия консулъ, който заедно съ русия дойдоха да видатъ покойния и нищо изгорѣло не се указа; ако слѣдователно, цѣвѣта на револвера е била държена отъ тая ржка, изгарянеге сигурно щеше да бжде явно и неуспоримо.

Но да положиме, че нашитѣ съображения сж невѣрни, както и ония на властта; тогава, ний питаеме: отъ кждѣ затворениятъ въ отдѣ-

лна стая Петъръ Миховъ намери револверъ, за да се самоубие? може ли да се допусне мисълта, че властта—стражата, въ случая — ще му даде оржжието? Сжщата стража може ли да остави въ стаята на Михова револверъ, безъ страхъ, че той, като комита, първо би стрѣлялъ върху турчина, та че сѣтне и върху себе си? А прѣдставете си и най нещпното — че револвера нарочно му е подадинъ отъ нѣкого — властта права ли е, като се прѣдставя споконйна? Въ такъвъ случай тя трѣбваше да се възползува отъ това обстоятелство, да заведе слѣдствие срѣщу виновнитѣ. Но властта неможеше да прѣслѣдва никого, защото тя сама е авторка и инспираторка на това грозно прѣстѣпление.

Остава още единъ доводъ — писмото. — Писмото е прѣгледано отъ докторитѣ! Но кой го сравни и съ какво го сравни? Никой и съ нищо! Ето значението на писмото. Но не е само това. Въ самото писмо даже първата главна буква *и* не е написана, както я е писалъ Миховъ. *И* не само това. . . . Убийството на Михова е убийство безчовѣчно, безчестно и отъ властта извършено е то надъ спящия Миховъ; но кой се интересува отъ Михова? *И* защо ще се интересува?! Надъ падналитѣ борци жалятъ само майкитѣ клѣти и поетитѣ, казва нашия поетъ. *И* ний не искаме никоѣ да ни жали: но, ако въ България всеѣки има присърдце нашия народенъ идеалъ, българското правителство прави прѣстѣпление когато върви въ разрѣвъ съ народната воля и чувства. Какво да мислиме ний тукъ, кога виждаме това правителство въ сѣюзъ съ нашитѣ най-вѣрли врагове? Не е ли позоръ за едно българско правителство неговото повеление по Фармилановия въпросъ? Не е ли срамъ за свободна България когато нейното правителство издава окръжни, насочени да убиятъ революционнитѣ пориви на македонското население? . . . Да се свѣстиме! Жертвитѣ въ Македония и Одринско броятъ вече хиляди ници! — Що е сторено за тѣхното освобождение? Нищо и положително нищо! Въ стара Сърбия зимасъ, се заловиха книжа и хора; поддрѣви се туй и съ устни показания — и това съ нищо не се отличаваше отъ нашитѣ катастрофи. — Що стори Сърбия? Затвори границитѣ си и упражни непосилень дори натискъ надъ Турция; подкрѣпена биде отъ руситѣ и всечкитѣ арестувани бидоха освобождени, ама безъ изключение *всички*. Ето какви тѣжки мисли борятъ сѣки свѣстенъ македонецъ тукъ; и мисли си той, че жертвитѣ си може да дава, но съ цѣна, а не катъ овци, за каквито ни продаватъ Руси, Гърци и Сърби официално и неофициално на турчина. [И въ интереса на македонското дѣло, трѣбва ли случаи, както убийството на Михова, да се испущатъ изъ прѣдъ видъ? Прочее, не на чувствата, а на разума ви, за интереситѣ народни, апелираме и жедуваме едно братско загрижение за измъчения и сѣсинания братъ робъ. . . .

28 Априлий 1902 год.

Скопянецъ.

Погрѣбението.

(Писмо отъ Велесъ).

Нашия незабравимъ другарь и учителъ, *Петъръ Миховъ*, бѣ арестуванъ на 2-й априли вечерта, обвиненъ като политически прѣстѣпникъ. Какво е стввало съ него прѣвъ всичкото врѣме до 25, какво е изпитвакъ бѣдния Петъръ, само четиритѣ нѣми стѣни на затвора знаятъ, защото никого не пропускаха, не само да се разговори, но и да го види даже. Едвамъ на 25 априлий сутринта (въ 5 часа по европейски) глухия скопски затворъ е билъ сгрѣснатъ отъ единъ неочкъванъ гърмежъ. Но кой е грѣмналъ, кой е билъ убитъ, това никой не знаеше. Властитѣ мълчаха. Грозното прѣстѣпление сковало за врѣме даже и тѣхнитѣ езици. Минали сж 5 - 6 часа и чакъ тогава е било съобщено „за смъртта“ на нашия незабравимъ и идеаленъ другаръ. Властитѣ искатъ да прѣдставятъ неговата смъртъ за самоубийство, но нашитѣ сърца сж достатъчно чутки, за да видятъ слѣдитѣ на едно грозно прѣстѣпление, на едно ужасно убийство. Всичката обстановка изобличава властитѣ въ тайнитѣ замисли, да арестуватъ и прѣмахватъ единъ отъ най-скопкитѣ и заедно съ това най-идеалнитѣ народни труженици. Нѣма никакви данни за едно подолрѣние, или даже съмнѣние че Петъръ самъ се е самоубилъ. Такъвъ твърдъ характеръ, такава силна воля, каквато поѣдставляваше той, разполагаше съ достатъчна енергия, за да противостои на всички нечеловѣчески жестокости, на всички инквизиторски терзания, каквито употрѣблява само една турска полиция. Но, именно тая му твърдостъ и стойкостъ го правеше опасенъ за турскитѣ власти и тѣ го прѣмахнаха. Миховъ не се е самоубилъ, той е убитъ отъ тюрменската полиция, по единъ най-звѣрски начинъ. Въ това всички сж убѣдени. Не е убѣденъ още само българския търговки агентъ, който, кой знае защо, поддържа мнѣнието на официалнитѣ турски власти и даже искаше да възпрѣпятствува въ извършването на църковнитѣ обряди. Неговото поведение, между прочимъ, предиввика всеобщо негодование. Народа искаше съ камъни да изпочупи прозорцитѣ на агенството, персонала на което, даже и въ такива трагични моменти на народнитѣ страдания, не се показва на висотата на положението си. Срамъ и позоръ за свободна България! Позоръ за едно правителство, което проглуши свѣта съ своитѣ симпатии къмъ Македония.

Извѣстието за убийството на Михова разгреволи цѣлия Велесъ. Въ 2 часа послѣ обѣдъ азъ пристигнахъ отъ Велесъ въ Скопие. Тѣлото на покойния бѣше вече отнесено въ църквата „Св. Богородица“, обсиано съ многобройни живи цвѣта, обкрѣжепо съ хиляди народъ, жени и дѣца, които потъжали въ сълзи. пльнѣха цѣлата църква. Тукъ бѣше и братътъ на Петра, който токо що бѣ пристигналъ отъ Велесъ, съ ежция тренъ и сърдцераздирателно оплакваше своя безврѣменно загиналъ братъ. Сърдцето на човѣка се късаше, когаго слушаше тия покѣртителни хълцания, прѣдъ тая грозна картина на продупченото чело на незабравимия Петъръ.

Скопяне бѣха страшно развълнувани. Тѣ отдадоха всички възможни почести, тѣ изказаха всичката си почитъ и уважение къмъ покойния, къмъ неговата безшумна, но прѣдана дѣятелностъ. Тѣ изказаха, че достатъчно високо цѣнятъ неговитѣ дѣла. Тѣ искаха даже да погребатъ смъртнитѣ останки на Петра въ Скопие (въ църквата „Св. Димитрия“), но трѣбваше да отстъпятъ, прѣдъ изричната воля на брата му, който пожела погребението да стане въ Велесъ. Трѣбваше за това да се изпроси разрѣшение отъ властѣта, която отказа. Нѣщо по-вече. Властитѣ грабнаха фотографическитѣ снимки, направени отъ единъ фотографъ. Изискваше се намѣсата на француския и руския консули, които бѣха дошли да видятъ жъртвеца, за да възвѣрнатъ взетитѣ снимки и да издѣйствуватъ разрѣшението за прѣнасянето на покойния въ Велесъ.

Изпращанието бѣше твърдѣ трогателно. Въ Петъкъ сутринята, въ зори. Скопяне бѣха извѣстени отъ жалния звонъ на камбаната. Скоро църквата биде прѣпълнена съ народъ. Тукъ бѣха всички учители и учителки, всички ученици отъ пансиона. Подъ стройнитѣ ибси на хорътъ, на чело съ свѣщенитѣ, траурната процесия потѣгли отъ църквата въ 6¹/₂ часа сутринята за гарата. Послѣ изпѣванието на съответнитѣ молитви отъ хора и свѣщенитѣ, треньтъ потѣгли въ 7 часа за Велесъ.

Въ 2 часа слѣдъ обѣдъ треньтъ пристигна въ Велесъ. Цѣлата околичностъ на гарата бѣ покрита съ многоброенъ народъ, на чело съ учителитѣ, учителкитѣ и ученицитѣ, и мало и голямо, жени и дѣца, етари и млади бѣха излѣзли да искажатъ своето послѣдно уважение и почитъ къмъ мъченически загиналия тѣхенъ учителъ. Ковчегътъ бѣ снетъ отъ трена и на рждѣ отнесенъ до къщата на покойния. Въ 2 и половина часа шествието потѣгли отъ домътъ за гробищата. Цѣлата чаршия бѣ затворена. Процесията бѣ импозантна. Когато свѣщенитѣ, които вървѣха на чело, дойдоха до църквата „Св. Спасъ“, края на процесията бѣше чакъ на Читкуиновата ченма и по такъвъ начинъ, цѣлото протяжение на града, отъ единия до другия край, бѣше заето съ траурното шествие. Прѣдъ жъртвитѣ останки на покойния се носеха 10 вѣнци отъ които три отъ Скопяне, а останалитѣ отъ Велесъ. Слѣдъ оцѣлото въ църква биде направена още една фотографическа снимка на покойния, заедно съ народа. Процесията отнесе останкитѣ на милия и незабравимъ ни другаръ на вѣчното жилище. Така изпратихме ний тогова, който цѣлия си животъ бѣ посвѣтилъ въ служба народу си. Неговата мъченическа смъртъ влива въ нашитѣ жили още една крупна капка отъ оная жажда за отмъщение и борба, чрезъ която само ний бихме могли да спасиме себѣ си и своето отечество.

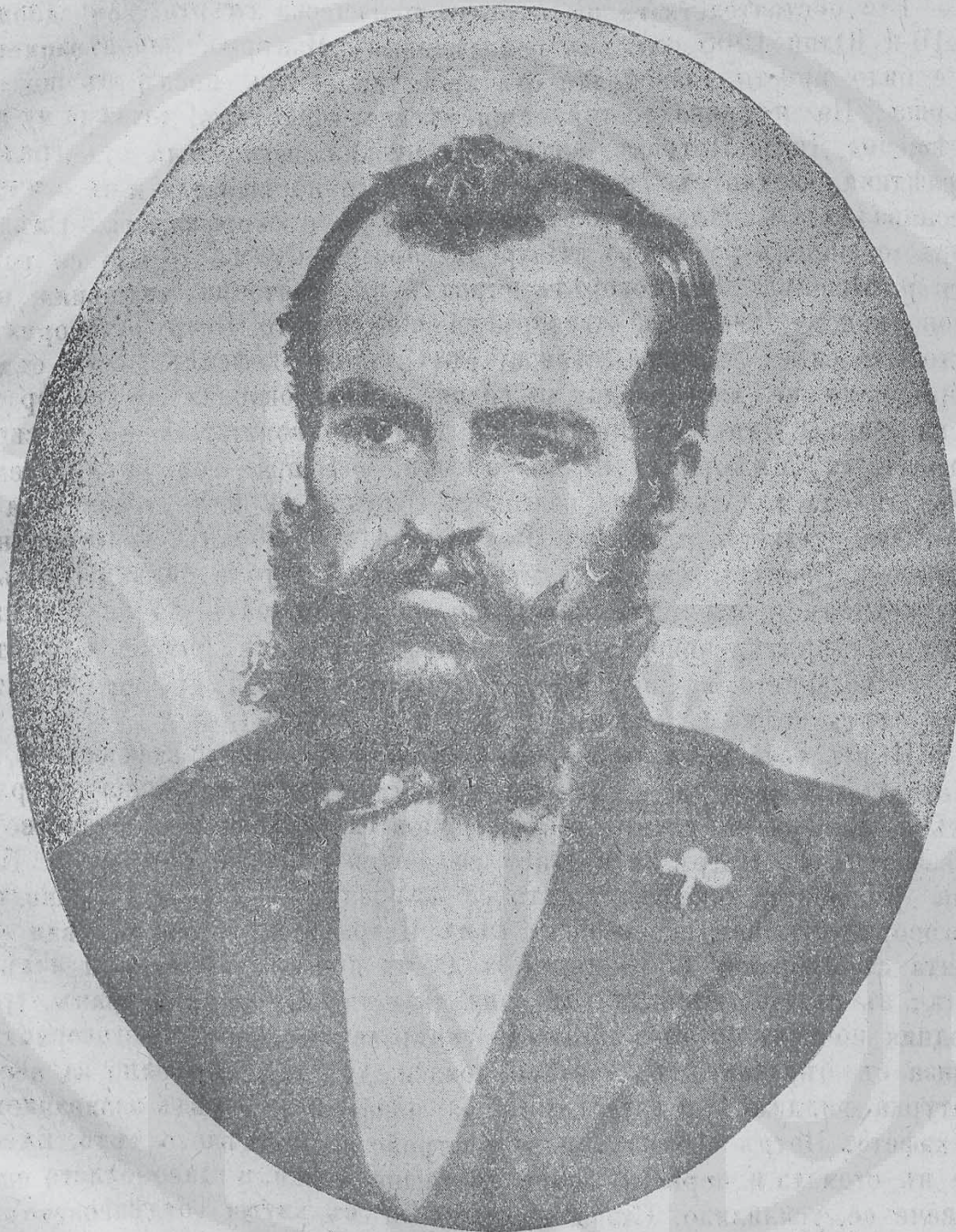
27/VI 1902 г.

„Единъ отъ прѣтелитѣ на покойния“.

† **Методий Патчевъ.**

Методий Я. Патчевъ, героя при Кадино-село (Прилепско), е роденъ на 7-й май 1875 година въ гр. Охридъ. Родителитѣ му бѣха хора бѣдни и прости, нѣ честни и трудолюбиви. Първоначалното си образование и първитѣ четири класа той завърши въ родния си градъ. Едва що вкусилъ отъ плодоветѣ на науката, поради бѣдността на родителитѣ си, той бѣ принуденъ да се откаже отъ понататъшно слѣдване. За малко врѣме той остана на бащина си занаятъ, което врѣме за него бѣ достатъчно, за да вкуси отъ горчивинитѣ на дѣйстви- телния животъ и да почувствува всичката тежестъ на вилнѣющия турски режимъ. Природния му умъ и отзивчивата му душа скоро го издигнаха между неговитѣ връстници и му спомогнаха да се създаде отъ него бѣдъщи революционеръ. Нѣ той бѣ още младъ и чувствуваше силно влѣчение къмъ умствено убогатаване. Съ оскадни срѣдства той напустна родното си огнище и тръгна да търси образование. Отиде въ Солунъ, нѣ не сполучи. Доиде въ София—нѣ и тукъ сжщото. Обѣщаватъ му въ Кюстендилъ, нѣ до гдѣто стигне тамъ—мѣстото му заематъ други. Упжтва се за Самоковъ—нѣ и тамъ сжщото. Въ продължение на нѣколко мѣсеци, той прокара тѣжки изпития и крайни лишения. Случваше се по цѣли дни да не тура троха въ устата си. Най сетнѣ, мизерията го заставлява да се откаже отъ мисельта за учение. Състрадателенъ единъ неговъ съгражданинъ въ Пловдивъ прибира го въ кожухарската си кантора, гдѣто прѣкара осемъ мѣсеци. Прѣвъ м. Августъ 1896 година той напуска Пловдивъ и въ началото на септемврий с. г. ний го виждаме учителъ въ едно Охридско махаленско първоначално училище. Тукъ революционната организация го прибира въ рѣдоветѣ си и става горещъ нейнъ работникъ. Слѣдъ една-го- дашна плодovitа апостолска дѣятелностъ, съвмѣстно съ отлични съратници, слѣдующата (1897/98) учебна година, той става учителъ въ Кичевското село. Е. Тукъ той първъ открива вратитѣ на революцион- ната организация и като вѣщъ и практиченъ дѣецъ, става самостоя- теленъ селски ръководителъ. Отъ 4 августъ 1898 г. до 19-й май 1901 година, той лѣжа въ Охридския (4½ мѣс.) и Битолския (2 год. и 5 мѣс.) затвори, обвиненъ въ убийството на извѣстния Охридски сѣрбоманинъ Гърданъ. Отъ денятъ на освобождението му, до м. септемврий 1901 година той се навърташе ту въ Охридъ, ту въ Битоля, прѣвъ което врѣме взимаше деятелно участие въ всичкитѣ текущи работи по революционното дѣло. За истекшата (1901/02) учебна година той биде назначенъ за учителъ въ Прилепъ, нѣ Охрид- ския каймакаминъ отказа да му даде свидѣтелство за благонадѣжностъ. Лишенъ по тоя начинъ отъ легалността си, той не се подвоуми да стане нелегаленъ и, за това скоро ний го видехме като простъ четникъ въ четната школа на видния учителъ Маркова въ Леринско, гдѣто прѣдстоя до края на октомврий м. година, а слѣдующия мѣсець ис- пратенъ въ Прилепско като началникъ на мѣсната революциона четица.

На 25-й мартъ тая година, обграденъ съ другаритѣ си отъ многобройни военни и башибозушки сили, въ кулата при Кадино-село (Прилѣско), той ведно съ вѣрнитѣ си другари, прѣкрати своя животъ въ пѣленъ разцвѣтъ. Тия вѣрни негови другари, самоотверженни борци на поробеного си отечество сж: *Арсо Цветковъ*, на 23 години, родомъ отъ с. Козица (Кичевско) Учитель; *Стефанъ . . . ?*, на 34 години; *Георги . . . ?*, на 2 години, родомъ отъ Демирхисар-

ско (Битолско), Земледѣлецъ; *Рафаилъ . . . ?*, на 23 години, тоже отъ Демир-Хисарско, Земледѣлецъ; *Ноте . . . ?*, на 2 години, отъ Битоля, Терзия; *Носта . . . ?*, на 4 години, родомъ отъ с. Долгавецъ, (Прилѣско) Земледѣлецъ; Отъ тая чета не остана живъ нито единъ човѣкъ.

Миръ на прахътъ имъ! . . .

Какво става въ Азиатските затвори.

— *Петръ Стоевъ*, учителъ отъ *Мустафа Паша*, единъ младъ и буненъ борецъ за свободата, който изпита всичката злъчъ на одринския воененъ съдъ „диванъ-и-хайри“, който прѣживѣ всички тѣга на изтравянето и десетъ-мѣсеченъ животъ въ затвора, същия тоя Петръ Стоевъ най-сетнѣ загина.

Ето обстоятелствата на неговата трагическа смъртъ. Той заболя на 10-й Юлий 1900 год. (въ понеделникъ). Изпърво, заболяването му е било просто главоболие отъ простуда, а отъ послѣ въ що се обръща! На четиринадесетий същи мѣсець, въ петъкъ, дожда му на посѣщение Динъ Петровъ, синътъ на рускииъ настоятелъ отъ града. Последния, заедно съ сина си, често съ го посѣщавали и въ всичко улеснявали. Съ тѣхъ нещастния много се е окоражавалъ. Следъ единъ обширенъ разговоръ, Петровъ запитва Стоева: „Що си толкозь разваленъ?“ (Разговорътъ ставалъ въ стаята на мидюриня, въ негово присѣтствие). Въ отговоръ на запитването, Петръ отговорилъ, както що си е: „Вчера-завчера, бѣхъ малко кефсъсь, сега съмъ добръ, само че много вода ми се пие“. (Разговаряли се на француски езикъ). Динъ му прѣпоръчва да пие лимоната, за да се сире жаждата му. Мидюриня, Исуфъ ефенди, общава, той да му вземе добра лимоната. Следъ тоя разговоръ синътъ на настоятеля става и си отива; оставатъ въ стаята: Исуфъ ефенди, Зубранъ, християнинъ арапъ отъ Бейрутъ (кафеджия въ рай-каушъ, дѣто е билъ и Петръ). Този арапинъ е отъ ония християни, които обичатъ да се зближаватъ съ турцитѣ, чиновници въ правителственитѣ домове и, които зарадъ желанието на послѣднитѣ, вършатъ работи противъ волята си, а следъ време се каятъ.

Прѣвъ това време мидюриня се обърналъ къмъ кафеджията и му казалъ на арапски езикъ нѣколко думи, но съ движения на ръцѣтъ и маниери на лицето доста подозрителни. Това обстоятелство — разказалъ самъ Петръ на другаря си, Тодоръ Паралодовъ отъ с. Камилла (Търновска околия), когато се върналъ въ кауша. Свършватъ разговора, мидюриня се обръща къмъ Петра и му казва да сѣди въ стаята съ Зубрана, да го чака, за да му донесе лимоната и излязълъ; въ стаята останали само оии двамата: Петръ и Зубранъ. Последния почналъ по това време да завързва разговоръ. Разговаряйки, излиза съ бързина отъ стаята и донася двѣ кафета; едно за него, алатурка филджанъ, и друго за Петра, алафранга: Следъ изпиванieto на кафето, Петръ осѣтилъ силно разстройство по цѣлото тѣло, кжсаине въ стомаха и червата, силни стомашни болки, а главоболието още по-вече се усилило. Станалъ, излѣзълъ въ кауша (отдѣлението) и веднага лѣгналъ. Здравие вече не видѣлъ. По два часа почналъ да осѣща още по-силни болки въ стомаха и искало му се да блква, но неможелъ. — Ясно е, че отровата е била силна.

Тодоръ, другарътъ мусъ когото е прѣкарвалъ времето си и съ когото е сподѣлялъ всички сѣрби, радости, като го видѣлъ, излѣ-

невъ въ лицето, замисленъ и очуденъ, доближава се до него и го запитва, що му е и защо е посърналъ и умисленъ толкова. Тогава Петръ зиналъ та му казва: „Охъ, брате, азъ умирамъ! . . . Съ тия пусти кафета мидюрина и Зубранъ ме отровиха! Моля ти се, скоро поржчай лѣкъ за да повърна!“

Другаря му, още сжщата минута отива при мидюрина и помолил да повикатъ докторъ, за да поржча цѣръ, ала напраздно; съ груби думи билъ изгоненъ. Горкиятъ му другаръ, като попаренъ се връща при нещастния, като го утѣшавалъ съ насърчения: „Бжди спокоенъ, може би болѣстята ще прѣмине, това не е нищо, и пр. и пр.“ — „Да, болѣстята ще помине, но и азъ ще прѣмина. Ахъ, отиде ми душицата! . . .“ Следъ това Петръ бързо хваналъ ржцетъ на другаря си, прѣтисваги силно отъ горѣща обичъ и му казва: „Брате, ти нѣма да забравишъ да разправишъ на нещастната ми майка, баща, братя и сестри, — какъ клѣти имъ синъ и братъ загива отъ неприатели и какви е ижки той притѣгналъ прѣдъ смъртний си часъ! Сжщо разправи на првятели, познайници и на вси, които ще питатъ за мене — за моята смъртъ. . . .“ Часътъ билъ вече 10, дошло врѣме да затварятъ вратитѣ отъ каушитѣ.

Нощтъта за него била тежка. Неописуеми сж биле ижжитѣ, които изпиталъ той тай нощъ. Цѣлата нощъ се е ижчилъ да бѣлва но, неможелъ. Сънъ и спокойствие за него вече нѣмало; цѣлата нощъ прѣкаралъ въ охкания, безпирни трѣшкания биение на главата о стѣната, ударяние нозѣтъ о земята. До сутриньта Петръ съвсѣмъ отпадълъ — неможелъ, нито да стане, нито да седи; главата му вече висѣла.

Часътъ по три отварятъ се пакъ вратитѣ; всички излизатъ, а той прострѣнъ, катъ сжщи мъртвецъ. По това врѣме потърсилъ книга — бѣлъ листъ, и написалъ съ треперяща ржка своитѣ послѣдни думи за нещастната си майка и баща.

Горкия му другаръ пакъ отишелъ при мидюрина; молилъ го да прататъ за докторъ, а мидюрина пакъ го изгонилъ съ груби думи и му рекалъ: „Не оладжакъ йольурсе биръ гяуръ?! (Какво ще стане ако умре единъ гяуринъ!)“ Горкия! връща се при нещастния и пакъ почва да го утѣшава съ сжщитѣ думи. Петръ се посъзвелъ малко и съ слабъ едва чуванъ гласъ му отговорилъ: „Охъ, брате, не искамъ да ме утѣшавашъ; азъ знамъ, че умирамъ вече! . . .“ Следъ туй проговаряние, настанала една пауза отъ нѣколко минути, която веднага била нарушена отъ единъ силенъ, почти не чловѣчески виеъ:

„Урра, урра! . . . да живѣе бѣлгарски народъ!“ И почналъ да пѣе: „Прости, прости народъ нещастенъ“, послѣ „Живъ е той живъ е тамъ на балкана“ и съвсѣмъ се побъркалъ.

Тѣкмо по това врѣме, дохожда и мидюрина. Послѣдния като вижда, че Стоевъ свършилъ вече, заповѣдва да го извадатъ отъ каушитѣ вѣнъ. Другарьтъ му съ Зубранъ, на когото въ лицето му се четѣло доволсто отъ извършеното, извадили го на ржцѣ въ малкия дворъ, прѣдъ стаята на мидюрина. Тукъ се намира една малка стая, срѣшу оная на мидюрина. Сжщата тая стая служи, като хастане, —

нолкото за да умиратъ въ него хората. Тукъ билъ изнесенъ и нещастния Петръ.

Подиръ половинъ часъ отъ изнасянето му въ каваното хастане, пристигна и настоятеля Петросъ Ахмаринъ, заедно съ доктора Ахмедъ Ефенди, поканени съ пусола отъ мидюрина; но Стоевъ вече не е билъ въ себе си, — немогълъ даже да познае приятеля си, настоятеля. Последния страшно билъ разтревоженъ отъ печалната картина, но мълчалъ.

Докторътъ прѣдписалъ една вода съ жълтъ цвѣтъ, да му даватъ, по една лъжица, въ два часа и си отива. Нещастния изпилъ отъ цѣра само двѣ лъжици (голѣми) и прѣдалъ духъ — като оставилъ въ дълбока скръбъ другаря си при грозния му трупъ. . . Това е било въ 8 ч. по турски.

До вечерята останките му биле изнесени извънъ затвора, извънъ града, отъ попъ Никола, градски свѣщеникъ, придруженъ отъ настоятеля, синъ му, учителскиятъ персоналъ отъ тукашното арабско училище, на чело съ директора имъ, придруженъ още отъ сума християни араби, отъ благородното общество на града Акия. — Съ подобающи черковни пѣсни и молитви билъ погребенъ въ християнскитѣ гробница, дѣто сега почиватъ неговитѣ мъченически останки.

Кафенджиата Зубранъ до това врѣме е спалъ въ кауша, а слѣдъ нѣколко дена, мидюрина го изважда отъ тамъ и го взима въ неговата стая, дѣто и до сега се намира. Отъ тогава е вече станалъ вѣренъ на Исуфъ ефенди, вѣренъ на бинбашията въ затвора Абединъ бей, единъ отъ прочутитѣ турци амурташи, човѣкъ, който продава и душата си за парата; вѣренъ най послѣ и на цѣлото управление въ града. Съ спечеленото това довѣрие, той е свободенъ да се разхожда въ града и извънъ града. Остава още съвсѣмъ да го освободатъ. Не е чудно скоро да бѣде и това. Подобни неща сѣ обикновени въ Турция. Това е свойствено на турското управление.

Разказвѣтъ, че при ислѣдванието на Петра отъ военний паша въ Одринъ. на когото името му не ми е извѣстно, е станалъ слѣдния характеренъ инцидентъ: нашата като взелъ ифаде отъ Петра, дава му писалката да подпише. Той подписалъ и я далъ надирѣ. Нашата взима писалката и я счува на двѣ парчета, като се обръща къмъ него по турски и му казва: „Тая писалка когато стане цѣла, тогава и ти ще се върнешъ пакъ въ Мустафа-Паша“.

Нека всички знаятъ какво става въ Турция и въ турскитѣ зандани!

— 3-ий Мартъ. — Завчера, въ затвора се извърши едно печално убийство, което бѣ причината да забавя изпращанието на настоящето писмо,

Бѣше вечерята на 25 срѣщу 26 феруаий, по часа 4, когато обсипаха въ тѣжки удари по гърдитѣ и рамената младия момъкъ Хамилъ, чесно имирно арабче, отъ Бейрутъ. Горкия, по това врѣме бѣ седналъ да вечеря. Убийцитѣ на тая невинна душа, която заслужва съжаляванието на всѣкого, сѣ: Ахмедъ Чердекъ, единъ отъ главнитѣ обирачи и мъчителы на нашитѣ нещастници и Абдулъ Ха-

мидъ, арабинъ отъ *Бейрутъ*. Злодѣйцитѣ сж искали неговото обезчестяване — това е истинската причина на убиството. Кои сж виновниците на това убиство — не ли управителитѣ? Сжщия денъ момчето каза на мидюрина, да го прѣхвърлятъ въ другъ каушъ, но той не взелъ думитѣ му въ внимание. И самия мидюринъ мразеше това момче, понеже послѣдното бѣ приятелъ на християнитѣ. Право си е: добритѣ гинатъ, а злитѣ живѣятъ и тържествуватъ.

Мидюрина и другитѣ надъ него управители на затвора, твърдѣ добрѣ знаяха, че ще става убиство, но очакваха българинъ да бѣде убитъ или християнинъ арабинъ. Това заключение е отъ наставленията, които отправяха казанитѣ по-прѣди къмъ скандалджийтѣ кабадани турци, когато се сирѣчкваха помежду нихъ и напослѣдкъ, бѣжъ двамата убийци. Затова ли имъ донасяха онбашитѣ ножове и ками? Арабинъ мохамеданинъ да убиятъ! Не.—Нѣколко пхти до сега сж ставали случаи, за убивание се на християнинъ.

— На 12 Януарий бѣха се опитали да убиятъ Палашова, българинъ, комисонеръ отъ Солунъ, съ джеза каляйбентъ и задържанъ въ затвора. За неговото убивание бѣха наговорили всичкитѣ кабадани, на чело съ Ахмедъ Черкезъ, Мехмедъ и Сулейманъ пехливанъ. Благодарение на неговзта голѣма досѣтливостъ и пѣргавостъ, той се спаси, като избѣгна отъ ржцѣтъ имъ. Бѣха го докачили между тритѣ врати на каушитѣ (отдѣленията на затвора) и тукъ щѣше да се пролѣе българска кръвъ. Слѣдъ това Палашевъ бѣ принуденъ да даде и послѣдната пара на мидюрина и бинбашията, та мина въ малкия дворъ, прѣдъ стаята на мидюрина, тамъ да прѣкара врѣмето.

— На 22 Февруарий бѣше извършено отъ сжщитѣ лица друго опитвание, да убиятъ *Мириянъ*, ерменецъ изъ Цариградъ. И послѣдния, благодарение на рѣшителнитѣ му другари, араби християни изъ *Бейрутъ*, се спаси.

Обири и малки случки, надъ наши българи, безъ брой ставатъ и се повтарятъ, а горкитѣ наши българи гладуватъ ли гладуватъ! За послѣдната случка се очакваше едно общо збивание междру християни и мухамедани.

Акра, 3 Мартъ 1902 г.

Единъ заточеникъ.

Отвлечение 15 годишната невинна мома Божия М. Мандаджиева.

Както всичкитѣ градове въ Македония, тѣй сжщо и града Кукушъ е отнадналъ въ економическо отношение. Гражданитѣ, за да платятъ царската давнина и се прѣхраиятъ, принудени сж да работятъ заедно съ женитѣ си, на по-заможнитѣ въ града или селата.

На западъ отъ гр. Кукушъ и 6 часа далечъ отъ него се намира селото *Варландово*, населено съ Турци, които се занимаватъ съ земледѣлие. Единъ по-заможенъ отъ това село ага, условилъ 3 мѣже,

една жена и една мома да пожънатъ нивата му. Нещастнитѣ, ако да сж биле знаели какво ще ги сполѣти, не бежа се съгласили да отидатъ, и работятъ на този ага. Тѣкмо въ 10 ч. по турски дошли 6 души Турци на чело съ агата на когото работили Българитѣ Кукушани и грабватъ дѣвойката отъ нивата. Братътъ на дѣвойката, снаха ѝ и другитѣ българи се хвърлили върху грабителитѣ, но мартинкитѣ на послѣднитѣ били насочени въ гърдитѣ на нещастницитѣ и горкитѣ Блгари се оттеглили като почвжли да оплакватъ невинното 15 годишно момиче. Та какво могатъ друго да правятъ? „Съ сърпъ ерѣщу мартинка не се ходи“, казалъ по-стария измежду тѣхъ и отишли да занесатъ скърбната вѣстъ на Кукушани, а братътъ дошълъ въ Солунъ да се оплаче на валията.

Турцитѣ отвели дѣвойката, Божия М. Мандалжиева, при рѣка Галикъ. Четворицата отъ тѣхъ се отстранили; едниѣтъ отива въ Солунъ да доведе фйтонъ, който да откара дѣвойката и грабителитѣ Турци въ Солунъ, а другия—шестия—завлича момата въ близката колиба на агата. Черето се отказва да опише какво е правилъ читака въ колибата. И до сега още седжтъ отпечатанитѣ зжби на наверга по милото красиво лице на хубавата и стройна млада, още дѣте, Българка. При качването на момата въ фйтона, овчари-Българи дошли да помогнатъ на момата, която не прѣставала да плаче и иска помощъ; обаче мартинкитѣ били насочени право въ лицата имъ и оваритѣ се отдрѣпнали. Около два часѣтъ прѣзъ ношъта фйтонътъ се жертвата влѣзълъ въ Солунъ въ единъ бейски конакъ. Въ конакътъ момата държали два деня. Братътъ научва кждѣ е отведена сестра му и съ съдѣйствието на нѣколко граждани отъ гр. Кукушъ и общинитѣ Кукушка и Солунска сполучва да измоли валията да позволи да се направи обискъ на бейския конакъ—обискирвали и нищо не намѣрили. Прѣхвърлили я въ съседната кжща; въ тѣзи кжща били доведени двѣ потурчени Българки да убѣждаватъ хубатата Божия да стане бѣла ханжма, окачили ѝ герданъ жѣйтици на шията, залжгвали я съ пари и пр. Като видѣли; че момата съ отвращение отблѣсква всичко—потурчениитѣ българи се отчаяли и си отишли. Влѣзли сега бабаититѣ и, не да убѣждеватъ момата, а да я заставатъ да се потурчи и се омжжи за читака, който бѣ я отвлѣкълъ въ колибата при рѣка Галикъ. Три револвера били насочени съ вдигнати ударници въ грждитѣ ѝ. Съгласила се тя и помолила да я оставатъ малко свободна. Цѣлуналъ я читака, прѣгърналъ я и я оставилъ свободна. Въ двора нещастницата се хвърля въ кладенеца (бунара), но въ него вода нѣмало и билъ нлитѣкъ, та не се поврѣдила. Извождатъ я отъ тамъ и обратно вечеръта въ селото я отвели. Нѣколко стражари отъ Солунъ изпратени по диритѣ имъ, обаче, добрѣ приети и нагостени отъ грабителя-читакъ и вмѣсто съдѣствие стражаритѣ почнали да убѣждаватъ и сплашватъ момата да приеме Мухамеданството и читака за мжжъ, защото, иначе, т. е. ако откаже, нея, брата ѝ, и цѣлото имъ сѣмѣйство ще ватриятъ. Божия повторно дава съгласието си, за да не я отвлѣкатъ далечъ нѣкадѣ, както ѝ казалъ единъ отъ стражаритѣ. Радостни се връщатъ стража-

ритъ заедно съ дѣвојката и другитъ шесть души Турци въ Солунъ. Съобщили стражаритъ радостната вѣсть на валията. Прѣдаватъ момата, по заповѣдъ на валията, на единъ ходжа, у когото прѣсѣдѣла 4 дена. Изаждатъ я послѣ облечена въ фередже, забудена добрѣ, прѣдъ валията и азитъ му. Както се виждаше, момата е била опонена съ нѣкакво вещество, защото неможеше да ходи и машинално отговаряше на зададенитъ отъ валията въпроси, които отговори безъ съмнѣние ѝ е внушилъ ходжата). И не може да познае брата си и годеницата му, отъ които грабителитъ я одѣлиха прѣди 9 дена. Момата отъ начало бѣ съгласена да я потурчатъ, но слѣдъ половина часъ, когато вече валията се убѣди, че тя ще приеме Мюсюлманството, засмѣнъ до уши, позволи на брата ѝ да открие лицето ѝ и се увѣри, че дѣствително тя е сестра му,

Братътъ и годеницата му, съ сълзи на очи, открихъ булото, испицѣхъ и двамата прѣдъ измъчното лице на клѣтата дѣвојка. Момата се съвзе. Свѣсти се и за очудвание на всички скъса фереджето, прѣкръсти се и хвърли се въ прѣгръдкитъ на брата си. Християнитъ съ въсторъ посрѣцнахъ тази постѣпка на момата, а горкият валия испоти се макаръ врѣмето и да бѣше хладно, жѣлтъ, зеленъ се събърна той къмъ азитъ Турци, спогледнаха се единъ други и онемѣхъ.

Така се свърши това звѣрско насилие. Горката дѣвојка, слѣдъ толкова мъки и терзания, биде изтрѣгната отъ ржцѣтъ на читацитъ, които безъ да имъ се наложи и най-малкото наказание, ще отидатъ пакъ да грабятъ и изнасилватъ нашитъ чеда, а нещастната жертва ще се скрие въ домътъ на своитъ родители, да оплаква срамътъ и поруганието си!

Кога, о робе клети, ще се свърши срамния този твой животъ?

Солунъ, 30-й Юлий 1902 год.

Турскитъ звѣрства въ с. Бистрица.

Казаха ми, че двѣ жени отъ с. Бистрица — въ района, гдѣто има въстание, сѣ дошли въ столицата и постоянно плачатъ. Потърсихъ ги и се срѣцнахъ съ едната отъ тѣхъ — Стоименка.

Тя е една 45 годишна жена, съ вдлъбната отъ мъки и плачъ очи, дрипава, съ единъ мазенъ кожухъ на гърба си.

— Отъ гдѣ си булка?

Тя вмѣсто да ми отговори, почна да плаче, сълзитъ обливаха лицето ѝ, па задавено взе да нарежда:

— „Отъ село Бистрица. Ахъ, синко, турцитъ разсипаха, изгориха селото ни, изпозаклаха мъжете ни, а насъ, женитъ . . . то не е за казвание . . . изпомъчиха ни, дѣцата ни изклаха. Мъжъ ми Вельо. . . Олеле, Боже, мъжъ ми Вельо убиха съ 5 куршуми. Убиха и овчаря ни Георги.

„Да видишь, синко, какъ шуртѣше кръвта . . .

„Заклаха и църкника Николчо и братъ му Мито въ самата църква. Прѣди да ги заколятъ, бихаги съ дървета и колове, да кажели гдѣ сж църковнитѣ пари.

„Едно дѣте, на което, дѣдото и майката заколаха, бѣгаше и плачеше прѣко градинитѣ, а петима турци грѣмнаха върху му, и дѣтето се търкулна и умрѣ.

„Мене и още три други жени бяха ни съ камшици. Отъ болки азъ съмъ примрѣла. Това бѣше прѣди обѣдъ; когато се свѣстихъ, вече се мръкваше. Селото бѣше цѣло запустяло.

„Ходихъ отъ кѣща въ кѣща, видѣхъ заклани старци и малки дѣца да плачатъ.

„Турцитѣ, — башибозуци обираха кѣщата.

„Въ околността се чуваха грѣмежи.

„Забѣгнахъ въ гората, и изъ пѣтя настигнахъ една жена, съ която цѣлата нощъ вървѣхме прѣко горитѣ.

„Нощъ бѣше, а отъ съседнитѣ села голѣми пламъци освѣтляваха небето. Видѣхъ какъ гори селото Желѣзница“.

— Дѣца имашъ ли булка? На този въпросъ горката жена взе да си скубе коситѣ, и задавено да се прѣпѣва.

— Двѣ имамъ, малки сж, на 3 и 5 години . . . какво ставаха не ги знамъ. Заклаха ли ги, или ги оставиха турцитѣ, не зная. . . А тѣ бѣха хубавички. . .

И горката жена скри главата си между скутоветѣ си; плака, плака и не проговори вече.

Излѣзохъ си безъ да мога да я утѣша съ нѣщо.

Д-ръ Хусъ.

Нови Турски звѣрства.

Джумая, 15 октомврий 1902 год.

Окръжавения нашъ край вика за грозно отиѣщение; насъ ни убиватъ, бесчестятъ, мжчатъ, а вие само безчувствено отбѣлѣзвате това.

Но нека се спрѣ на фактитѣ.

Войска отъ около 1200 души на 11 того замина махалата Балисвъ (Бистрица), за да се спрѣ въ гората на Джумая. По пѣтя и въ селото ограбили сж всичко, каквото имъ се попадне, забрали сж и нѣколко селени и сж доведени тукъ, а отъ Осѣново доведени двѣ българчета за потурчване. Родителитѣ имъ вървѣли и плакали по дѣцата си, но напусто.

Града ни е пѣленъ съ войска и башибозукъ. Отъ българската махала сж задигнати 6 жени. отведени въ казармата и слѣдъ 8 часово изтѣзавание и изнасилване, три отъ тѣхъ, слѣдъ голѣми мжки и болки, мъртви сж хвърлени въ рѣката, при Кара-Ходжината махала, а другитѣ три полумъртви се прибраха отъ мжжетѣ имъ. Страхъ и трепетъ е въ градътъ ви. Чаршията отъ нѣколко дни съвсѣмъ е затворена. Дюкянитѣ сж почти разграбени отъ башибозуцитѣ. Отъ двѣ седмици насамъ женитѣ стоятъ затворни въ кѣщи, а мжжетѣ рѣдко се показватъ въ чаршията. Нощно врѣме по кѣщата никой

не смѣе да запали видѣло. Въ селото Бистрица, на 7-ий т. н., башибозукатъ и войската завличатъ и изнасилватъ Магда Стоименова, а послѣ закарани при мулязимиѣна въ мѣстността „Милошовецъ“ и видѣсто той да и помогне, я запитва: „кадѣ твой мжжъ Величко, мори, болгаръ ороси“? Нещастната Магда, така оставена на произволъ, прибиратъ я ношно врѣме бѣжанци и я прѣнасятъ въ балканската мѣстность „Разваница“, при мжжа ѣ Величко — възтаникъ и двѣ годишното имъ дѣте.

Близо до мѣстността „Брѣзово“, Велю Китановъ и овчара му, Георгий Иванчовъ, сж убитѣ отъ войската, а дѣдо Николчо Ангеловъ, 70 годишенъ старецъ, и баба Дафина Николчова сж прѣбити отъ бой и полумъртви лежатъ на постеля. Кжщитѣ имъ разорени и покжщнината ограбена.

— Въ селото Градево сж заклани 15 души селени. Много кжщи обрани и опустушени, а сума жени изнасилвани.

Сърбинци не могли така лесно да се поддадатъ на тия турски звѣрства. На чело съ свѣщеника си, Найденъ Златковъ и Павле Данковъ, при добра позиция, завели сражение съ войската и успѣли да зематъ отъ тѣхъ нѣколко коне и катѣри съ храна. Селенитѣ сж се юнашки сражавали до 4 того и продължава и да водятъ борбата. Селенитѣ: Дѣдо Давко, Никола Црънгелата, Никола Хачовъ и Петре Костурковъ бити до умора, сж закарани въ затвора, а Ангелъ Илиевъ и Тодоръ Ваканджарски сж промушени съ щикъ отъ войската и послѣ съсечени на кжсове. Николко жени сж изнасилени, а на една брѣменна жена ржскъсали сж бузитѣ и гърдитѣ и 5 дѣца съсегени, и всичко това за да се укрпе, тѣ хвърлени сж въ пламъка на кжщята имъ.

— Отъ селото Крѣсна закарани сж въ мѣстността „Дълга Ливада“, селенитѣ: Цвѣтанъ Младенчовъ, Стоименъ Таковъ, Ангелъ Грънчаревъ и тамъ заклани. Много жени изнасилени, дѣца избити и промушени, а 20 кжщи съвършено опустошени.

— Селенитѣ отъ с. Ощава: Илия Петковъ, Никола Тасевъ, Атанасъ Петковъ, Андрея Трендафиловъ сж закарани отъ войската и безслѣдно изгубени съ конетѣ имъ: а женитѣ Анастасия Петкова, вдовицата Велика и жената на Атанасъ Петковъ сж изнасилени отъ войската и башибозукътъ и оставени полумъртви. Въ селото Мечкулъ: Антонъ Георгревъ и Христо Благоевъ сж промушени съ щикове. Женитѣ и дѣцата на свѣщеника и селепина Кипро сж закарани, неизвѣстно гдѣ. 60 кжщи сж обрани и разорени.

Защото войската и башибозукътъ не могатъ да се разправятъ съ въстаналитѣ селени, тѣ се турятъ въ произволъ, като биятъ, изнасилватъ и убиватъ мирни селени, безащитни и невини жени и дѣца.

Това е само една малка часть отъ онуй, което трѣбваше да ви изложа. До пжти ще се постарая да ви дамъ по пѣленъ списъкъ на всичко това.

— *Изгорено живо дѣте.* — На 5 окт. и. г. свѣщеникъ Хр. П. Стефаневъ на възвратния пжтъ за родния си градъ, Охридъ идѣйки отъ г. Елбасанъ, наблизу до с. Потресецъ, разположено по брѣга на Охридското езеро, въ мѣстността до с. „Аралюбъ“, на-

паднали сж го разбойници, убили го, а слѣдѣ това малолѣтния му синъ, придружающъ го, на възраст около 10 год. отъ като го обвѣстили, изгорили сж го живо, въ което положение го оставили до жъртвия трупъ на баща му. Свѣщеникътъ е членъ на едно почтено селѣство отъ градъ Охридъ—по характеръ най-скроменъ и милостивъ чловѣкъ.

— *Изнасилени.* Въ Джумая имало много жени изнасилени отъ турския аскеръ. Свѣщеницитѣ отъ селата Желѣзница и Лешко сж закарани, заедно съ женигѣ и дѣцата имъ, въ черквитѣ и тамъ изклани. Черквитѣ обрани, осквернени и разрушени. Сжщата участь е постигнала и училищата. Тази голишнитѣ храни, прибрани отъ българитѣ сж ограбени отъ турцитѣ. Онова, което не е могло да се яде и да се употрѣби, сж го поливали съ гасъ и сж го изгаряли.

— *Умиратъ отъ гладъ.* Македонскитѣ бѣжанци въ Рилския балканъ сж оставени на произвола на сѣдбата. Гладътъ и мезиряята царуватъ около тѣхъ. Мнозина отъ тѣхъ гладуватъ и е възможно въ скоро врѣме, да измрѣтъ отъ гладъ. Тѣ сж голи, боси безъ дрѣхы и лишени отъ покривки. Селенитѣ отъ близкитѣ до тѣхъ села сж почнали да събиратъ помощи, но тѣ сж съзеѣмъ недостатъчни, за да удовлетворятъ нуждитѣ и хиляди човѣшки гърла.

— *Бѣгство.* На 16 того, пристигнали хора отъ с. Рила, Дупнишко раправятъ ужасни работи. Съ стотини селѣства и дѣца отъ селата Кресна, Сърбиново, Ораново, Желѣзница, Лешко, Логодашъ, Осеново, Бистрица, Дабово, Михово, Демирово и др. сж избѣгали отъ турскитѣ звѣрства и сега се намиратъ въ Рилския балканъ подъ откритото небе. Колкото жени и дѣца сж останали въ турско, били исклани и тѣлата имъ изгорени. На всѣко овчарче турския аскеръ и башибозукътъ стрѣляли по 5-10 вистрели. Единъ селенинъ отъ с. Ораново, като си оралъ, на нивата, билъ застрѣлянъ отъ нѣколко души турци безъ да е имало никаква причина. Турцитѣ сж запалили Орановската, Осеновската и др. гори и се е образувалъ единъ голѣмъ пожаръ. Оганьтъ е взелъ застрашителни размѣри, и на 18 того е прѣминалъ прѣзъ границата и започналъ да опостушава Рилския балканъ. На 19 огъня е продължавалъ и е освѣтлявалъ цѣлва балканъ и околнитѣ села. Възможно е да бжде намаленъ отъ дѣжда, при все това, опасността още не е отстранена. Ако не се взематъ мѣрки о врѣме, има се опасностъ, че ще да изгори цѣлата Рила. Жителитѣ отъ с. Пастра, Падало, Бозовая, Стобъ и Пороминово сж отишли да гасятъ този ужасенъ и невидѣнъ до сега пожаръ.

Случай отъ македонското геройство и самоотвержение.

Прѣдъ видѣ на голѣмитѣ пакости, които кичевския юзбашия е правилъ на мирното македонско население въ Кичевско, *мѣстната революционна чета* взела рѣшение да го убие. Съ тая масия се наелъ единъ самоотверженъ възстанникъ. Юзбашията билъ убитъ по много оригиналенъ начинъ: възстанника, облѣченъ въ суварийски дрѣхы, възвѣдналъ отличния конъ на одного отъ мѣстнитѣ българи

се прѣдставилъ прѣдъ квартирата на юзбашията, като пощадконъ, съ писмо въ ржка. Юзбашията излѣзълъ да си получи пакета, защото суварията *ималъ заповѣдъ* да му го прѣдаде лично. Въ врѣме на прѣдаването на писмото, възстаника въ суварийско рухо, измѣкналъ револвера си и стрѣлялъ 4 пхти въ юзбашията, убилъ го на мѣстото и се понесълъ, неуловимъ, на своя конъ.

Възтаника не е билъ уловенъ, макаръ да е билъ прѣслѣдванъ отъ цѣль сонмъ конни и пѣши стражари.

Малешевс, 1 Августъ 1902 год.

Никога, може би фанатизма на Малешевскитѣ помаци не е достигналъ до таква грозни и потрѣсающи размѣри, както сега. Освѣнъ че въ голѣмитѣ села, като Владимирово, Будинарци и др. отъ година насамъ сж се загибзали по стотина души низами, които всичко ограбиха и изгориха; освѣнъ че броя на потурченигѣ и обезчестени български булки и дѣвици, отъ день на день се увеличава, но сега, като че ли си турили за цѣль хората на червения звѣръ, да унищожаватъ всичко българско и по събудено. Бѣсътъ у турцитѣ расте, но за това пѣкъ и роба не стои вече съ скръстени ржцѣ. Ще ви посоча единъ фактъ, отъ койго ясно ще разберете, че народното негодувание е достигнало до пай високи размѣри. Така на 26 м. м. е станала една кървава разправа мѣжду Яшаръ . . . , койго има за жена българка и Гаве Миличински отъ с. Берово. Последния си билъ на чарна, находящъ се въ мѣстността „Абланица“, далечъ отъ селото около единъ часъ. Въ 10 часѣтъ по турски пристигна тамъ и Яшаръ и почва да пѣди Гаве, като заявилъ че чарка принадлежи нему като миразъ отъ жена му. Гаве нѣколко пхти го помолилъ да си отиде и му не бѣрка на работата, но турчина, вмѣсто да стори това, почналъ жестоко да оскърбява и псува събѣседника си. Тогаво оскърбения Гаве грабва револвера на Яшара и съ 3 гърмежи го поваля на земята, а самъ хваналъ гората. Увѣдоменъ за случката прочутия християнски гдаворѣзъ, Сулиманъ Чаушъ, слѣдъ като съобщилъ за случката и на аскера, опхтилъ се, босъ, заедно съ нѣколко башибозука, къмъ мѣстопроизшествието, за да залови комитата, но понеже билъ босъ, останалъ назадъ отъ другаритѣ си. Но ето че иде на срѣща му Павле Докуковъ съ коня си, натоворенъ съ дърва. Насила билъ наказанъ момѣка да стовари дървата и да даде коня на босия султановъ служителъ. Но още не изминалъ 10 крачки, Павле съ единъ замахъ съ секирата си, поваля чаушина на хемята и ето родитѣ се рсжѣвили. Чаушина облѣнъ въ собствената си кръвь останалъ да паса коня на Павле, а Павле съ мартинка на рамо отишелъ въ планинитѣ, да отмищава на поганцитѣ. Тази гяурска смѣлостъ разярила страшно аскера и баши бозука и рѣзнията надъ беззащитнитѣ българи се захванала, Съсѣчени били Коте Моцунски, Тимо Ралевски и нѣколко жени и дѣда. Затвора е прѣпълненъ съ българи по тая случка. Какво ще стане по нататѣкъ, съ тѣзи въ нищо непровинени жертви, пжкој не знае.

Възстанникъ.

С' Богомъ оспай, роде мили,
Въ бой-поле отивамъ,
Съ нѣжно сѣрдце, съ млади сили
Крѣвь тамъ да проливамъ.

Доста майко на тирана
Да плащамъ вергия,
Доста вече подъ султана
Търпѣхъ тирания!

Искамъ гордо азъ въ Пирин
Знаме да развѣжъ,
И подъ знаме, майко мила,
Крѣвь си да пролѣжъ.

С' Богомъ! синъ ти вече отива
Съ пушка, съ ножъ въ ржката,
Съ радость крѣвь си да пролива
Зарадъ свободата.

Съ пълна вѣра, че свобода
Даромъ се не дава,
Тичамъ въ борбата съ народа
Който днесъ въстава.

Слѣдъ борбата. мила майко,
Живъ ако остана,
До-щъ при тебъ и при тейко
Съ глава увѣнчана.

Ако ли пѣкъ младъ загина
Въ бой за свободата,
Съ гордость рѣчи: *той помина*
Катъ юнакъ въ борбата.

За гроба ми, мила майко
Гдѣ е? ти не питай,
Богъ да прости! Кажу съ тѣйко
Дома стой не скитай!

Надъ гроба ми, гдѣтъ да пѣжтъ
Понове, владици,
Денонощно нека вижтъ
Вълци и лисици!

Ст. Сръдецъ, IX/902 г.

Н—ски.

Запасенъ Генералъ Иванъ Цончевъ.

Роденъ въ гр. Дръново на 1860 г. Въ руско-турската война е взелъ участие като опълченецъ.— Въ сръбско-българската война е командувалъ дружина и е показалъ чудесна храбростъ. — Раненъ е билъ въ гърдите. Обичанъ и почитанъ отъ младото българско офицерство като баща.

Раняването на Цончева. Генералът въ последното време се е намиралъ съ 80 четници въ лагеръ, близо до с. Бистрица. Въ сѣбота на 19 того, пристигнада войска отъ Джумая и нападнала въстаническия лагеръ. Сражението се продължавало вече нѣколко часа, когато гжсти турски войски почнали да насилватъ на въстаницитѣ отъ кждѣ Чаталъ-тепе. Тогава Цончевъ е изкомандуваъ: половината отъ четницитѣ да атакуватъ турския отрядъ. Въстаницитѣ сж нападнали аскера съ голѣма храбростъ и сж успѣли да му отнематъ чадъритѣ. Часа билъ 2 подиръ обѣдъ, когато сж се появили нови 2 роти турско подкрѣпление, и принудили въстаницитѣ да се оттеглятъ отъ заетата вече позиция на едно разстояние отъ около 1000 крачки. Тогава се обръща и другата половина на въстаницитѣ кждѣ Чаталъ тепе и въ Недѣля, по 6½ часа сутринята, се е почнало ново ожесточено сражение, което траяло до 2 часа подиръ обѣдъ. Изведнѣжъ турцитѣ прѣкратили стрѣлбата.

Генералътъ пратилъ петъ души четници да изучатъ причината на турското замлъкване; момчетата въ 20 минути сж се изкатерили на върха, отъ гдѣто скоро сж дали знакъ, че турцитѣ въ дѣйствителностъ сж отстъпили. Тогава Цончевъ остава на Чаталъ-тепе постъ отъ 10 души, и се рѣшава да прѣвземе още 2 други турски погранични постове, за да си осигури тила. Единъ отъ тѣзи постове се намира на върха *Факиръ-тепе*, Тукъ се почва ново люто сражение, въ което падатъ 4 души въстанници убити и ранени; между последнитѣ е самия генералъ. Въ 6 ч. вечерята, обаче и Факиръ-тепе е било прѣвзето отъ въстанницитѣ.

Генералъ Цончева, комуто раната е отъ деликатенъ характеръ, снели другаритѣ му на другия день, въ понедеѣлникъ, въ с. *Пѣстра*, отъ гдѣто го прѣнесли прѣвъ Кочариново въ Дупница.

Въ самото село Бистрица турцитѣ сж запалили двѣ отъ 5 тѣхъ махали.

— Въ недѣля на 27 того октомври едно голѣмо множество столични граждани около 3—4000 души направиха овация на запасния генералъ г. Ив. Цончева, който раненъ въ сражението около Джумаята съ турцитѣ понастоящемъ лѣжи на лѣчение въ братовата си къща въ столицата. Прѣди множеството да потѣгли за квартирата на ранения генералъ, събра се при кафене „Витошки Изворъ“, кждѣто се взе рѣшение още, да му се поднесе благодарственъ адресъ, за геройската му неустрашимостъ и самоотверженостъ и слѣдъ оздравяването му, да му се даде банкетъ за смѣтка на присѣтствующитѣ. Съ гърмогласно „ура“ множеството поздрави любимия си генералъ отъ пхтя, а една комисия избрана отъ нѣго влѣзна въ стаята му, за да изкаже волята на неговитѣ софийски почитатели. Генералъ Цончевъ, слѣдъ като поблагодари на комисията, каза имъ, че нему нетрѣбва нищо довече да правятъ, а да се грижатъ за ония, които ще се биятъ по Македонскитѣ планини и полета.

Запасент-подполковникъ Стефанъ Николовъ
 родомъ отъ гр. Прилѣпъ.

Сега заедно съ другитѣ македонски борци се намира въ възстаналитѣ мѣста на Македония и начело на извѣстни чети зема живо участие въ сраженията. На 20 октомврий е зималъ участие въ боя при върха на Фекиръ-тепе, гдѣто бе раненъ генералъ Цончевъ.

Бързай, младъ войводо. . . .

Бързай, младъ войводо, с' вѣрната дружина,
 И прѣхвърквай тия пусти планини! —
 Всички зли прѣмѣжди до сега прѣмина
 И нивга позора тебъ не опѣтни!
 Бдяща, като тебе, чака те раята.
 Жадна за разтуха, за горѣща рѣчь; —
 Но — бързай! — че близко вече е зората,
 А селото още много е далечъ!

Виждь — надъ тебе бура халосна се вие
 И нощъта е тъмна — тъмна като рогъ,
 Задъ мъгли зловѣщи мѣсецьтъ се крие —
 Безъ звѣзди неебето — тъне в' мракъ дълбокъ!
 Капнаха момцитѣ. Жадъ гори гърлата,
 Клатятъ се нозетѣ подкосени вечъ —
 Но напрѣдъ! умора не знае борбата —
 Бързай, че селото още е далечъ!

Що сж зарадъ тебе спянки и прѣгради,
 Уви вратоломни, студове и мразъ? —
 С' буритѣ бореца живота си слади,
 А с' вѣрата крѣпка — той е вѣчно младъ !. . . .
 О, носи се волно, като духъ побѣденъ
 Надъ савантътъ робски. С' проповѣдъ и сѣчь —
 Страхътъ, отъ вѣковни срамове наслѣденъ.
 Отъ душитѣ робски прѣскай надалечъ!

Бързай, младъ войводо, с' вѣрната дружина,
 И прѣхвърквай тия пусти планини! —
 Всички зли прѣмѣжди до сега прѣмина
 И нивга позора тебъ не опѣтни!
 Но — бързай! — че близо вече е зората,
 А селото още много е далечъ: —
 Бдяща, като тебе, чака тамъ раята,
 Жадна за разтуха, за горѣща рѣчь!

с. Е. С., (Македония) 16/1 1902 год.

Ружкинъ.

Запасенъ Мичманъ Тодоръ Саевъ.

Роденъ въ с. Вѣлица — Разложка каза. Свършилъ морското училище въ Триестъ. Единъ отъ виднитѣ македонски дѣйци. Съ непрѣклонна воля, енергиченъ и чудесенъ организаторъ. Отъ осемъ мѣсеца е въ Македония. Въстанниците го обождаватъ. Въ биткитѣ при Желѣзница и Лешко е показалъ чудесно хладнокървие, твърдостъ и юначество. Дѣйствува по дѣсеня брѣгъ на Струма.

Дончо Войвода.

Пирински царь.

Роденъ въ с. Палатъ — Петричка каза. Цѣли двадесетъ години той броди Иринъ-Пиринъ съ своитѣ отборъ юнаци и трѣби крвожаднитѣ турци. Той бѣше вселилъ такъвъ страхъ между турцитѣ че и най-голѣмитѣ бабаити трѣперяха отъ неговото име. Бюлюкбашии и кърсердари сключваха съ него помирителни договори. Той знае Пиринъ стъпка по стъпка. Населението го обича като баща. Той бродеше съ

20 души, но всекога, когато поискаше, на неговия зовъ се яритичваха сто—двѣстѣ юнака, споредъ нуждата. Той е истински военачалникъ. Дружина отъ 100—200 души той не веднажъ е водилъ по ниперията на Султана, безъ да е могло турското войнство да го разбие. Цѣло Петричко е силно привързано къмъ него. Дончо днесъ ржководи възстаналото население въ Петричката каза. Четитѣ подъ неговитѣ распоредби юнашки се биятъ. Самъ Дончо войвода, на чело на многобройна чета, се движи като вихрушка по Петричкитѣ усони и налита на турскитѣ табори.

МОЛЯ ДА СЕ ПРОЧЕТЕ

Втората книжка на списанието ни ще излезе въ последнитѣ дни на м. Декември. Въ редакцията ни се настанаха опитни сили, които сж прѣголѣма гаранция за задоволителното съдържание на по-нататъшнитѣ книжки, които ще излизатъ, като серия на библиотека „Македония“.

Старанията ни и цѣлѣта на списанието ще се свеждатъ въ по възможностъ, пълното описание, на сложно мѣняще се положение въ Македония и въ подробното изяснение на туй положение въ нашия и чуждия печатъ. То ще слѣди сѣ съ голѣма грижливостъ по-важнитѣ фактори на положението вътрѣ и вънъ и ще се мжчи да ги опрѣдѣли и използва.

Въ всѣка книжка ще има и картинки или ликоветъ на заемужилитѣ дѣйци.

Отъ Редакцията.

Запасенъ Генералъ Ивацъ Цончевъ.

Роденъ въ гр. Дръново на 1860 г. Въ руско-турската война е взелъ участие като опълченецъ. Въ сръбеко-българската война е командувалъ дружина и е показалъ чудесна храбростъ. — Ръпенъ е билъ въ грждитѣ. Обичанъ и почитанъ отъ младото българско офицерство като бащ

